

85 let

8. říjen

Památný den Sokola

8. říjen

Památný den Sokola

Jaroslava Novotná, Šárka Glombíčková, Lenka Rokowská
Archiv města Ostravy 2026

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

85 let

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

8. říjen je od roku 2019 Památným dnem Československé obce sokolské. Toho dne si Sokolové připomínají hromadné zatýkání svých vedoucích představitelů.

Akce Sokol – 8. října 1941

Československá obec sokolská patřila k nejpočetnějším organizacím předválečného Československa, která vychovávala své členy nejen ve sportovním, ale také vlasteneckém duchu. Její členové se proto záhy po okupaci dostali do hledáčku nacistických bezpečnostních složek. Vazbami na domácí odboj, především Obranu národa, představovali pro okupanty stále větší hrozbu. Řada z nich byla zatčena již 1. září 1939 v rámci akce Albrecht I.

První velký zásah proti celé sokolské obci přišel 12. dubna 1941, kdy byla sokolská činnost úředně zastavena a majetek jednotlivých jednot zabaven. Po nástupu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a vyhlášení prvního stanného práva se represe proti Sokolům dále vystupňovaly.

Již v noci ze 7. na 8. října 1941 provedlo gestapo rozsáhlý zásah v celém protektorátu proti představitelům Československé obce sokolské. Takzvaná „Akce Sokol“ znamenala faktický rozvrat organizační struktury sokolského hnutí. Zatčeno bylo přibližně 1500 sokolských funkcionářů z ústředí, žup i jednot. Zatčení byli uvězněni a následně deportováni do koncentračního tábora v Osvětimi, kde mnozí z nich zahynuli. Ještě 8. října 1941 podepsal Reinhard Heydrich výměr, kterým byla Československá obec sokolská definitivně rozpuštěna.

Akce Sokol v Ostravě

Na Ostravsku probíhalo zatýkání podle předem připravených seznamů a neomezilo se pouze na představitele župy. Zatčení byli také vedoucí činovníci jednot – starostové, místostarostové a vzdělavatelé. 6. října 1941 zaslalo brněnské gestapo ostravské služebně telegram s příkazem k zatčení 19 sokolských funkcionářů. Ostravské gestapo však postupovalo ještě razantněji a na základě vlastních seznamů zatkl, podle vzpomínek pamětníků, téměř 150 Sokolů ze spojených žup moravskoslezské a těšínské, mezi nimi asi osm žen.

Ze 150 zatčených bylo nejméně 85 členů¹ z ostravských jednot, mezi nimi i ti, kteří byli po podepsání Mnichovské dohody nuceni opustit Sudety a Těšínsko. Např. JUDr. Karel Říha, první český starosta Bohumína nebo učitelé Josef Jureček z Opavy, Karel Konrád z Ludgeřovic, František Vavrečka z Lubojat. Největší profesní skupinu zatčených tvořili učitelé, kteří působili v jednotách převážně jako vzdělavatelé. V síti gestapa uvízlo 35 ostravských pedagogů, mezi nimi např. spisovatel Ladislav Třenecký a malíř Josef Dvořák.

Zatčení Sokolové byli nejprve odvezeni do budovy ostravského gestapa na Senovážné ulici (dnes sídlo Národního památkového ústavu v Ostravě) a posléze soustředěni v Odborovém domě ve Vítkovicích. Ženy byly z Vítkovic převezeny do věznice gestapa v budově krajského soudu v Moravské Ostravě, odkud byly po několika týdnech propuštěny. Muže čekal ve večerních hodinách transport šesti autobusy do Brna, kde byli uvězněni v bývalých vozatajských kasárnách v ulici Pod Kaštany č. 112. Kasárna se nacházela v těsném sousedství tehdejšího hlavního sídla brněnského gestapa v budově právnické fakulty a nedaleko Kounicových kolejí, které sloužily jako věznice gestapa.

Po přibližně šesti týdnech věznění a výslechů byla část zatčených propuštěna. Šlo především o starší Sokoly, nemocné a členy, kteří nezastávali významnější funkce v župách a jednotách. Ostatní byli v prosinci 1941 a lednu 1942 deportováni do koncentračního tábora Osvětim. V nelidských podmínkách tábora, provázených fyzickým i psychickým strádáním a krutými zimními mrazy, byla v únoru a březnu 1942 úmrtnost mezi internovanými Sokoly velmi vysoká. V dubnu vypukla epidemie skvrnitého tyfu, která si vyžádala další oběti.

Za uvězněné Sokoly opakovaně intervenovala kancelář státního prezidenta a osobně také Emil Hácha. 19. března 1942 vedl Hácha hodinový rozhovor se zastupujícím říšským protektorem Reinhardem Heydrichem, jenž přislíbil propuštění internovaných Sokolů s výjimkou těch, kteří se podle nacistických úřadů dopustili činnosti namířené proti Říši. Dosud jsou známy informace o devíti ostravských Sokolech propuštěných z Osvětimi. Většina se vrátila domů již v průběhu května a června 1942, poslední v listopadu téhož roku.

¹ Medailony všech dosud dohledaných Sokolů zatčených 8. října 1941 jsou uveřejněny v elektronické Encyklopedii města Ostravy v oddíle Osobnosti – Akce Sokol ([Encyklopedie dějin města Ostrava](#)).

Vybrané osobnosti tvoří vzorek zatčených ostravských Sokolů, jak těch, kteří zahynuli v koncentračním táboře v Osvětimi, tak těch, kteří měli to štěstí a vrátili se domů. Medailony doplňují citáty ze vzpomínek Rudolfa Goje a Bohumila Pekárka uložených v Archivu města Ostravy.

Emil Dostál (Heřmanice)

Josef Dušek (Vítkovice)

Vilém Havlásek (Radvanice)

Oldřich Havránek (Muglinov)

František Holub (Mariánské Hory)

František Hurník (Nová Ves)

Josef Husar (Výškovice)

Bohumil Jungmann (Přívoz)

Jaroslav Kopečný (Hulváky)

František Kriml (Hrušov)

Josef Mikš (Radvanice)

František Novák (Nová Bělá)

Zdeňka Olivová (Hrabová)

Alois Rotter (Moravská Ostrava II)

Pavel Rusek (Stará Bělá)

Alois Saidl (Kunčice nad Ostravicí)

Václav Šigut (Slezská Ostrava-Zárubek)

Antonín Škrobálek (Kunčičky)

Eliška Telecká (Slezská Ostrava-Zárubek)

Ladislav Třenecký (Radvanice)

Josef Urban (Zábřeh nad Odrou)

Ladislav Vocelka (Bartovice-Lipina)

Antonín Záviš (Mariánské Hory)

Josef Žebrák (Heřmanice)

Emil Dostál

* 1. 7. 1916 Heřmanice (m. č. Ostravy) – † 26. 3. 1942 Heřmanice (m. č. Ostravy)

Vyučoval na obecných a měšťanských školách ve Slezsku, naposledy na obecné škole v Muglinově, kde byl po týdnu od svého jmenování zatímním učitelem zatčen. V době zatčení působil v Sokole v rodných Heřmanicích jako vzdělavatel.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Po šesti týdnech věznění v Brně byl ze zdravotních důvodů propuštěn. Krátce nato své nemoci podlehl. Jeho pohřeb se stal tichou demonstrací místních obyvatel proti okupantům.

Kronika sokolské jednoty Heřmanice (Archiv města Ostravy)

Emil Dostál následkem nelidského zacházení v Brně těžce onemocněl a krátce po propuštění domů 26. března 1942 zemřel. Jeho pohřeb vyzněl jako tichá a při tom ohromná demonstrace velkého počtu místního a okolního obyvatelstva proti nenáviděným okupantům. Všem výše

Kronika obce Heřmanice (Archiv města Ostravy)

„Tento, pro sokolstvo tak nešťastný den, začal přízrakem gestapáckých nestvůr v nejčasnějších hodinách ranních ještě za tmy.“²

² Ze vzpomínky Bohumila Pekárka (Archiv města Ostravy).

Josef Dušek

* 19. 12. 1886 Veřovice (okr. Nový Jičín) – † 21. 2. 1942
Osvětim (Polsko)

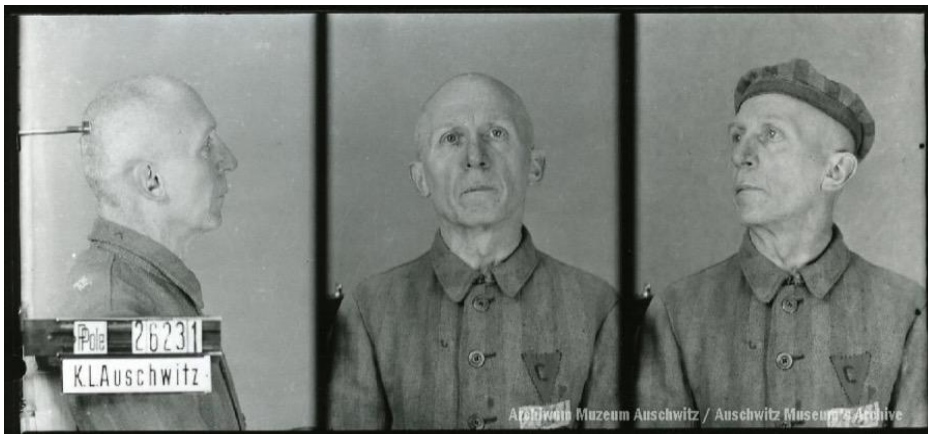
Vyučoval na obecných a měšťanských školách v Mariánských Horách a ve Vítkovicích, naposledy byl ředitelem dívčí měšťanské školy ve Vítkovicích. Působil postupně v sokolských jednotách ve Staré Vsi nad Ondřejnicí (náčelník) a v Mariánských Horách (cvičitel, náčelník, starosta). V době zatčení byl náměstkem starosty jednoty ve Vítkovicích. V Sokolské župě Moravskoslezské vykonával do roku 1938 funkci náměstka náčelníka.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně
a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Archiv města Ostravy, sbírka
fotografií

Učitelský sbor měšťanské školy ve Vítkovicích, Josef Dušek sedící uprostřed (Archiv města Ostravy, kronika školy)

Vězeň č. 26231 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Vilém Havlásek

* 14. 7. 1898 Bartovice (m. č. Ostravy) – † 28. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Většinu své učitelské dráhy spojil s Radvanicemi. Od roku 1927 zde vyučoval na dívčí měšťanské škole. V radvanickém Sokole vykonával v době zatčení funkci starosty.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Vězeň č. 24391 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

PAŃSTWOWE MUZEUM W OŚWIĘCIMIU
IV-8521/365/496/72

Oświęcim, dnia 10 lutego 1942 r.
Przebieg choroby: Ż. k. 65. 105 924/1409 r.

Pani Milada Havlaskova
Karwinska 187
O S T R A V A - Radwanice
C S S R

Państwowe Muzeum w Oświęcimiu stwierdza, że w materiałach dokumentalnych tutaj. Archiwum są następujące dane o niżej wymienionym więźniu b. obozu koncentracyjnego Oświęcim-Brzezinka:

H A V L A S E K Vilem, Wilhelm ur. 14.7.1898 r.
Bartelsdorf, został przywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu /KL Auschwitz/ w dniu 12.12.1941 r.
transportem z Brna.-----
W obozie oznaczony, jako więzień polityczny numerem 24391.-----
W dniu 28.3.1942 r. zginął w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.-----

PODSTAWA informacji:
----- numerowe wykazy transportów przybyłych do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, listy nowo przybyłych, zbiór fotografii więźniów, książki stanów dziennych w obozie i numerowe spisy więźniów zmarłych w obozie w Oświęcimiu.-----

D Y R E K T O R
[Signature]
/mgr Kazimierz Smoleń /

ZG Oboz 197 12.12.71 19.010 Mj-41/89

„V budově gestapa bylo již velmi rušno. Zde jsem poprvé zakusil roztomilé jednání... Důstojník v kanceláři vyskočil a řval... následovalo několik pohlavků a kopanec...”³

Potvrzení o úmrtí V. Havláška (Vojenský historický archiv, Sbírka 255)

³ Ze vzpomínky Rudolfa Goje (Archiv města Ostravy).

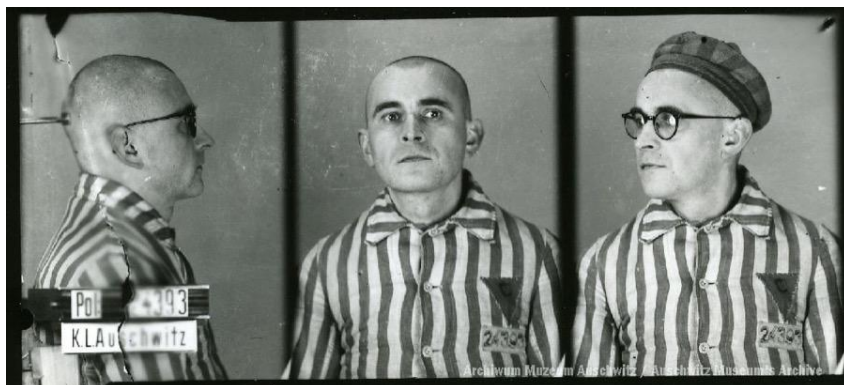
ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Oldřich Havránek

* 19. 10. 1906 Muglinov (m. č. Ostravy) – † 16. 4. 1989 Ostrava

Zaměstnán jako úředník. V době zatčení působil v jednotě Sokol v Muglinově ve funkci starosty. Jako člen výboru byl činný rovněž v Sokolské župě Těšínské Jana Čapka.

Poprvé zatčen gestapem 1. 9. 1939 v rámci nacistické akce Albrecht I. a do 23. 9. 1939 držen ve vazbě. Znovu zatčen 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi, odkud byl 21. 5. 1942 propuštěn.

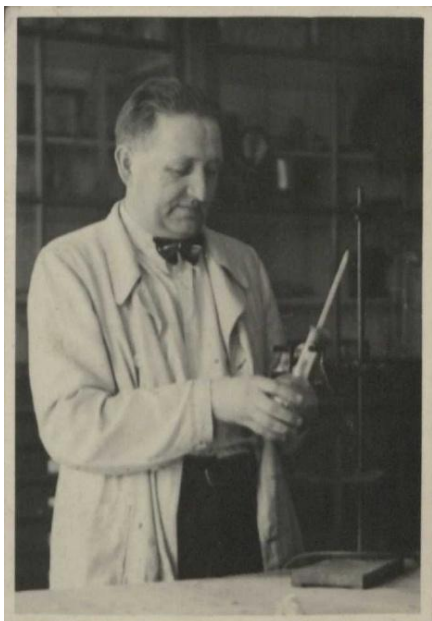

Vězeň č. 24393 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

Oswięcim O p i s
Kommandantur
des Konzentrationslagers
Auschwitz
Auschwitz den 21. Mai 1942
Propagandist. Lit.
Entlassungsschein
Der Ulrich Havranek, geb. am 19.10.1906
in Muglinau, Kr. Friedeck
al vom 12.12.1941 bis 21.5.1942 in einem Konzentrationslager untergebracht.
Die Entlassung erfolgte am: 21. Mai 1942. *Propaganda due*
Seine Führung war: ..
Aufgabe:
Sie haben sich bis auf Widerruf jeden 3. Wergtag
bei der Ortspolizeibehörde Ihres Wohnortes und sofort
bei der Geheimen Staatspolizei
in Br ü n n
zu melden
Der Lagerkommandant:
Stempel
L.S.:
Kommandantur
Kanz-Lager
Auschwitz
SS-Sturmabführer.
Iento opis souhlasí dopslovně s přepisem
listiny, napsaným na 1/4 archu a opatřeným
kolkovou známkou za Kčs
STÁTNÍ NOTÁŘSTVÍ V OSTRAVĚ
dne 26 září 1968
Notářský kanc. pracovník

Potvrzení o propuštění
O. Havránka z Osvětimi
(Vojenský historický
archiv, Sbírka 255)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

František Holub

* 29. 1. 1898 Závšice (okr. Nový Jičín) – † 3. 3. 1942
Osvětim (Polsko)

Vyučoval na obecných a měšťanských školách. Od roku 1928 jako odborný učitel na dívčí měšťanské škole v Mariánských Horách. V sokolské jednotě v Mariánských Horách pracoval jako vzdělavatel, tiskový zpravodaj, redaktor zpravodaje jednoty a od r. 1940 působil ve funkci náměstka starosty. Jako člen předsednictva a vzdělavatel byl činný rovněž v Sokolské župě Moravskoslezské. Po vypuknutí 2. světové války se zapojil do práce odbojové organizace Obrana národa, kde tvořil spojkou mezi okresem Nový Jičín a krajským velením v Ostravě.

Poprvé zatčen gestapem 19. 3. 1941 přímo při cvičení žáků v tělocvičně měšťanské školy v Mariánských Horách

a deset dní držen v ochranné vazbě v Opavě. Znovu zatčen 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a v koncentračním táboře v Osvětimi.

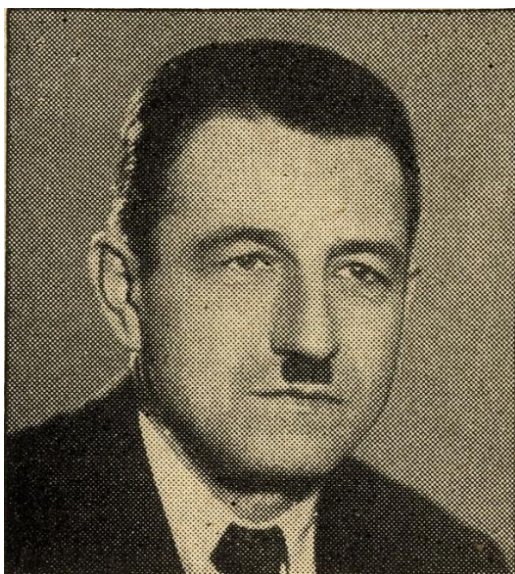

F. Holub v laboratoři (nahore) a se svou třídou, asi 1940/1941 (Archiv města Ostravy, kronika školy)

Vězeň č. 24397 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

František Hurník

* 9. 10. 1895 Nová Ves (m. č. Ostravy) –
† 18. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Zaměstnán jako úředník. Po odchodu do penze nasazen u závodní dráhy Vítkovických železáren. V době zatčení vykonával funkci starosty sokolské jednoty v Nové Vsi.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Počátky a rozvoj Čs. strany národně socialistické v Ostravě

Vězeň č. 24402 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

*„...v budově gestapa... A rychle nosem ke zdi.
Nestáli jsme dlouho osamocení.
Již se začaly trousit hloučky Sokolů
z celé naší župy. ...tak početně jsme
nebyli snad zastoupeni ani na jedné
valné hromadě... Naše župa byla postižena
ze všech sokolských krajů nejvíce.“⁴*

⁴ Ze vzpomínky B. Pekárka (Archiv města Ostravy).

Josef Husar

* 16. 3. 1896 Výškovice (m. č. Ostravy) – † 12. 2. 1942 Osvětim (Polsko)

Pracoval jako technický úředník ve Vítkovických železárnách. V r. 1919 spoluzakládal jednotu Sokola ve Výškovicích. Několikrát byl zvolen jejím starostou, místostarostou, náčelníkem, působil také jako vzdělavatel. Funkci starosty vykonával rovněž v době zatčení.

Za odbojovou činnost poprvé zatčen gestapem na jaře 1940 a několik týdnů držen ve vazbě. Znovu zatčen 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

P. L. Přendík. Pamětní kniha obce Výškovice. Ostrava, 2020.

Vězeň č. 24403 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

„Nasedli jsme do 6 autobusů a za přítomnosti četného občanstva, které bylo rozháněno početně silnou policií, jsme... odjeli. Trapná nejistota, kam nás vezou, dohady... a konečně Brno. Stanné soudy a Brno, všichni jsme si s hrůzou uvědomili poslední krvavé události v Brně.“⁵

⁵ Ze vzpomínky Rudolfa Goje (Archiv města Ostravy)

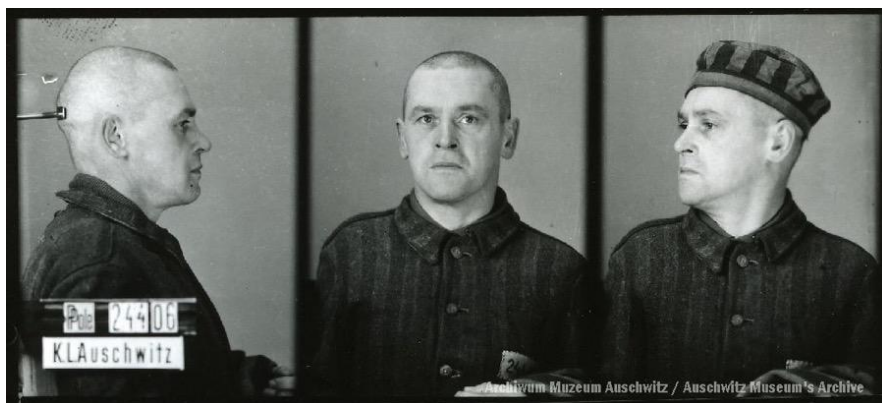
Bohumil Jungmann

* 27. 5. 1898 Přívoz (m. č. Ostravy)
– † 13. 5. 1942 Osvětim (Polsko)

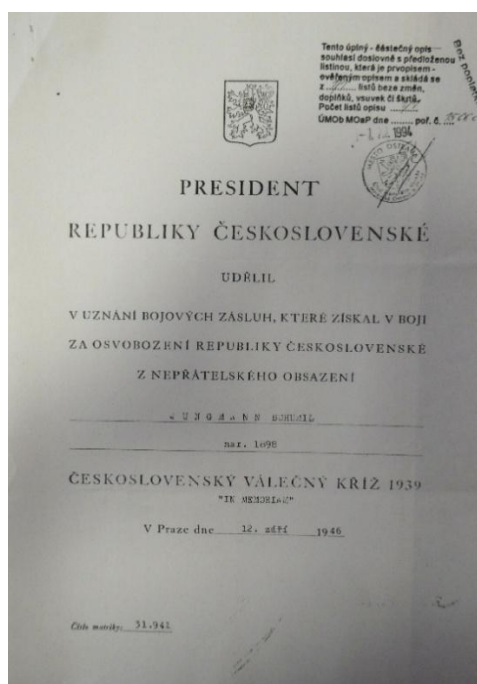
Pracoval jako kominický mistr.
V době zatčení působil ve funkci
starosty jednoty Sokola v Přívoze I.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941.
Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941
v koncentračním táboře v Osvětimi.

B. Jungmann (druhý zprava) na sletu Sokolské župy Moravskoslezské
v Přívoze, 1938 (Archiv města Ostravy, B. Pekárek)

Vězeň č. 24406 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

Udělení Čs. válečného kříže 1939 (Vojenský
historický archiv, Sbírka 255).

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Jaroslav Kopečný

* 12. 2. 1905 Slezská Ostrava (m. č. Ostravy) – † 15. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Povoláním zámečnický a soustružnický. Po vypuknutí 2. světové války se zapojil do odbojové činnosti v elektrárně dolu Ignát v Mariánských Horách. V době zatčení působil ve funkci starosty jednoty Sokola v Hulvákách.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 6. 3. 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Vězeň č. 26448 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

*„A teď jsme začínali býti tzv. heftlinky...
nekonečné čekání mezi nízkými baráky.
Naděje na útěk si nikdo nedělal... drátěné
ohrady kolem a strážní věže s kulomety...
Noc se vlekla, mráz... šťípal do uší a třásl
námi. Prázdné žaludky nám tepla nepřidávaly.“⁶*

⁶ Ze vzpomínky Bohumila Pekárka na první noc strávenou ve věznici v Brně (Archiv města Ostravy).

František Kriml

* 13. 10. 1888 Vrutice (okr. Mělník) – † 1. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Pracoval jako úředník Severní dráhy Ferdinandovy. V době zatčení byl starostou jednoty Sokola v Hrušově.

Poprvé zatčen gestapem 1. 9. 1939 v rámci nacistické akce Albrecht I. Znovu zatčen 7. 5. 1941 a 8. 10. 1941 zatčen potřetí. Vězněn v Brně a koncentračním táboře v Osvětimi.

Vězeň č. 26448 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

Byl uvězněn — internován — ode dne 19..... do dne 19..... a to:

1. ode dne	1. IX. 39	v	Ostřevě, Rýbnická ul., hřbitovní budova	15. X. 39
2. ode dne	8. X. 41	v	Brně, "Pod kámen"	31. I. 42
3. ode dne	31. I. 42	v	Osvětimi	1. II. 42
4. ode dne	 19.....	v		 19.....
5. ode dne	 19.....	v		 19.....

uprchl — osvobozen — na svobodu propuštěn dne 194.....

Přímý důvod uvěznění (zatčení) *zatčen v sokolské akci*

Byla-li důvodem k věznění bojová nebo politická činnost uveďte, v čem záležela, zejména, kdy, kde a jak byla prováděna, (cizí odbojové zásluhy nelze uplatňovat jako vlastní (uveďte jen vlastní činnost):

..... *není mi známo, jako starosta teh. jednoty Sokol v Hrušově 4/odm byl zatčen 8. X. 1941 a odvezen do Brna a na to do Osvětimi*

Byl zapojen na odbojovou skupinu (kterou) *není mi známo*

Jaký přímý cíl tato bojová — politická — činnost měla

Cím prospěl věci odboje sám

Byl odvezen dne 8. X. 1941 kým *Gestapem z Ostřavy* odkud *z Brna v Hrušově 4/odm*

..... kam *do Brna* proč *proč*

..... *pro oprotivěrnou akci* za jakým účelem *aby přehradili odbojovou činnost Sokol*

Údaje o zatčení F. Krimla (Vojenský historický archiv, Sbírka 255)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Josef Mikš

* 24. 12. 1900 Radvanice (m. č. Ostravy) – † 9. 7. 1942 Osvětim (Polsko)

Vyučoval na obecných a měšťanských školách v Radvanicích. Angažoval se v kulturním a spolkovém životě ve své rodné obci. Patřil ke spoluzakladatelům husitského sboru v Radvanicích a místní jednoty Sokola. V době zatčení byl jejím vzdělavatelem.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně, kde pro své spoluvězně připravil několik hudebních besídek věnovaných A. Dvořákovi a B. Smetanovi. 11. 1. 1941 deportován do koncentračního tábora v Osvětimi.

Nepokořeným. Bratrům a sestrám sokolským, kteří padli v letech 1938-1945 v boji o svobodu národa, Orlová 1948

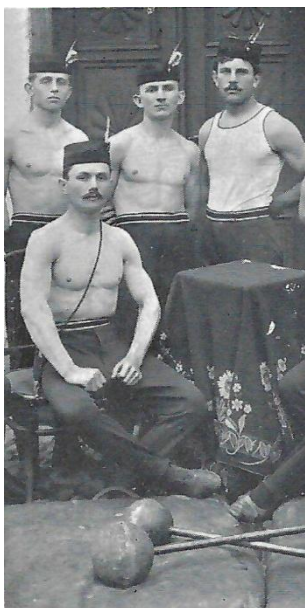

Vězeň č. 25830 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

Jako učitel byl v obci velmi oblíben nejen občanstvem, nýbrž i svými žáky. Těto postřehly dobře Gestapo, které slídilo po mém manželci, jako záležnám důstojníkovi. Byl vzdělavatel Sokola v Ostravě- Radvanicích a při zatýkání Sokolů, byl vzat i můj manžel do vazby.

Vojenský historický archiv, Sbírka 255

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

František Novák

* 16. 11. 1894 Nová Bělá (m. č. Ostravy) – † 29. 1. 1942 Osvětim (Polsko)

Pracoval jako zámečník ve Vítkovických železárnách. Byl členem obecního zastupitelstva Nové Bělé. V místní jednotě Sokola působil dlouhá léta jako vzdělavatel. Po vypuknutí 2. světové války společně s M. Andrýskem a R. Hončem rozšiřoval v Nové Bělé a okolí ilegální letáky. V době zatčení byl starostou sokolské jednoty.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a v koncentračním táboře v Osvětimi.

F. Novák, stojící vlevo
(kronika jednoty, v držení Sokola Nová Bělá)

František Novák (stojící druhý zleva) se členy obecního zastupitelstva Nové Bělé (Roman Doležilek, Nová Bělá a Mitrovica v dobové fotografii, Ostrava 2010)

Vězeň č. 25835 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Zdeňka Olivová

* 17. 4. 1912 Hrabová (m. č. Ostravy) – † 7. 1. 1996 Ostrava-Zábřeh (m. č. Ostravy)

Vyučovala na ostravských obecných a měšťanských školách. V době zatčení působila v Sokole v Hrabové jako vzdělavatelka a vedoucí dorostenek.

Zatčena gestapem 8. 10. 1941 přímo ve vyučování. Po šestitýdenní vazbě ve věznici gestapa v budově krajského soudu v Moravské Ostravě byla propuštěna.

Kronika obce Hrabová 1922-1937
(Archiv města Ostravy)

Učitelský sbor obecné školy v Nové Bělé (1935/1936). Zdeňka Olivová v horní řadě, po její pravici další zatčený člen Sokola R. Honč (Roman Doležilek, Nová Bělá a Mitrovice v dobové fotografii, Ostrava 2010)

U října 1941 gestapo, německá tajná státní policie - provedlo hromadné zatýkání sokolských funkcionářů, jednoty rozpustilo a majetek zabavilo ve prospěch Německé státní policie. Z naší obce byly v této akci zajištěny: Sylvie Walterová, vykonávající funkci starosty jednoty a učitelka Zdeňka Olivová, vzdělavatelka. Po šestitýdenním věznění v krajské věznici v Ostravě, byly propuštěny. Tak přestala na čas 33ti letá činnost hrabovského Sokola a byla znovu obnovena v roce 1945.

Kronika obce Hrabová 1938-1960 (Archiv města Ostravy)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Alois Rotter

* 18. 1. 1890 Moravská Ostrava (m. č. Ostravy) – † 21. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Vyučoval na ostravských obecných a měšťanských školách, naposledy na dívčí měšťanské škole ve Vítkovicích. V roce 1920 založil tělocvičnou jednotu Sokol v Moravské Ostravě II na Hlubině. Po vypuknutí 2. světové války se zapojil do činnosti odbojové organizace Obrana národa, předával zprávy průmyslového charakteru. Podle zpráv současníků byl rovněž ve spojení s komunistickou ilegální skupinou z Vítkovic. V době zatčení byl starostou jednoty Sokola v Moravské Ostravě na Hlubině.

Kronika dívčí měšťanské školy
ve Vítkovicích (Archiv města Ostravy)

P r o t o k o l

sepsaný dne 21.června 1941 v kanceláři okresního školního inspektora v Mor.Ostravě s odborným učitelem měšťanské školy dívčí v M.O.-Vít-kovicích Aloisem Rottrem, za účelem zjištění důvodu, proč byl vzat dne 7.května 1941 do vazby.

Přítomní: Alois Rotter, odb.učitel- jako vyslýchaný
Josef Míhola, okr.škol.inspektor - jako vyslýchající
Frant.Šrom, odb.učitel - jako zapisovatel a svědek.

K věci.

Vyslýchaný po upozornění, že je povinn na otázky odpovídati dle pravdy, uvádí:

1. Sdělte důvod, pro který jste byl vzat do vazby.

Dne 7.května 1941 byla v novinách zpráva, že informační skřínky NSDAP byly pošpiněny a že v důsledku toho bude řada českých lidí vzata do vazby. Téhož dne asi o půl desáté přišel do školy člen Gestapa a vyzval mne, abych jej následoval. Byl jsem odveden do kanceláře Gestapa a po sepsání protokolu o tom, že nevím, kdo skřínky pošpinil, a zjištění národností byl jsem uvězněn. Dne 19.června 1941 o 16 hod.byl jsem z vazby propuštěn, aniž by byl se mnou jakýkoliv výslech před tím prováděn.

Poprvé zatčen gestapem
7. 5. 1941 přímo ve výuce
a do 19. 6.1941 držen ve
vazbě v Olomouci. Znovu
zatčen 8. 10. 1941. Vězněn
v Brně a od 12. 12. 1941
v koncentračním táboře
v Osvětimi.

Zápis z výslechu u okresního
školního inspektora v souvislosti
se zatčením 7. 5. 1941 (Archiv
města Ostravy)

Vězeň č. 24435 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Pavel Rusek

* 28. 6. 1886 Brušperk (okr. Frýdek-Místek) – † ?

Vyučoval na obecných školách, naposledy působil jako řídící učitel ve Staré Bělé. Na konci školního roku 1940/1941 byl předčasně penzionován z důvodu příslušnosti k československým legiím. Byl členem jednoty Sokola ve Staré Bělé.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a 19. 11. 1941 po šesti týdnech propuštěn. Syn Čestmír se v r. 1939 stal okresním velitelem Obrany národa v Moravské Ostravě. Společně s dalšími členy vedení byl 24. 9. 1942 v Berlíně popraven.

P. Rusek se svou třídou ve školním roce 1935/1936 (Archiv města Ostravy, kronika obecné školy ve Staré Bělé 1915-1952)

8. říjen byl černým dnem Sokolstva. Toho dne uspořádalo gestapo s činnými SS honičky na činný Sokol a starky jich zatklo. Také byl znovu zatčen Rudolf Honč a pensionovaný říd. učitel Pavel Rusek. Počepovaný říd. učitel Petr Štýkora ušel zatčení jen proto, že byl osud. něho dne náhodou v Mor. Ostravě. Pochopevé gestapa byli během dne Štýkora pro něho ve škole i v bytě. Při domovní prohlídce mu zabavili knihy a prezidenta Benešovi a o 20. vyř. roční republiky.

Kronika obecné školy ve Staré Bělé 1915-1952 (Archiv města Ostravy)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Alois Saidl

* 9. 5. 1889 Slatiňany (okr. Chrudim) – † 25. 5. 1964 Ostrava

Vyučoval převážně na obecných školách, naposledy v Kunčicích nad Ostravicí. 30. 9. 1941 byl předčasně penzionován. V době zatčení byl starostou sokolské jednoty v Kunčicích nad Ostravicí.

Poprvé zatčen gestapem 1. 9. 1939 v rámci nacistické akce Albrecht I. Znovu zatčen 8. 10. 1941 a do 21. 11. 1941 vězněn v Brně.

Učitelský sbor národní školy v Kunčicích nad Ostravicí, školní rok 1949/1950, ředitel A. Saidl sedící uprostřed (Archiv města Ostravy, fotoalbum školy)

Opis. *Příloha 6. (3)*

Oblastní úřadovna státní bezpečnosti
v Ostravě.

P o t v r z e n í .

Zdejší úřadovna potvrzuje, že Alois Saidl, řídící učitel, nar. 9.5.1889 v O.- Kunčicích, byl zatčen dne 1.9.1939 Gestapem a držen ve vazbě do 25.9.1939 v Ostravě.
Po druhé byl zatčen dne 8.října 1941 Gestapem v Ostravě a držen ve vazbě do 21. listopadu 1941 v Brně jako činovník Sokola v O.- Kunčicích.

V Ostravě, dne 1. března 1947.

Razítko.
Tento souhlasí doslovně s přepisem -
čteným opisem - o ar. *OK*
čteným kolkem za _____ Kčs _____ h
Soudní kancelář
Okresního soudu pro Ostravu-západ
dne 27. V. 1947 19____
soud. k. kontrolor

Vedoucí:
v.z.
Podpis nečitelný.

Potvrzení o věznění A. Saidla (Vojenský historický archiv, Sbírka 255)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Václav Šigut

* 16. 3. 1906 Slezská Ostrava (m. č. Ostravy) – † 10. 6. 1942 Osvětim (Polsko)

Zaměstnán jako účetní města Ostravy. V době zatčení působil v jednotě Sokola ve Slezské Ostravě na Zárubku jako náměstek starosty.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 29. 1. 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi. Na jaře 1942 měl být společně s dalšími Sokoly z tábora propuštěn. Při pobytu v karanténě se však jeho zdravotní stav zhoršil a těsně před odjezdem byl vyjmut z transportu a krátce nato zemřel.

Vězeň č. 26270 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

*„...pak nám dali kousek niti, jehlu,
dva červené trojúhelníčky, dva proužky
bílého plátna, na které nám napsali
naše vězeňské číslo. Tyto jsme si
museli přišít na levou stranu blůzy
a na levou nohavici.“⁷*

⁷ Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

Antonín Škrobálek

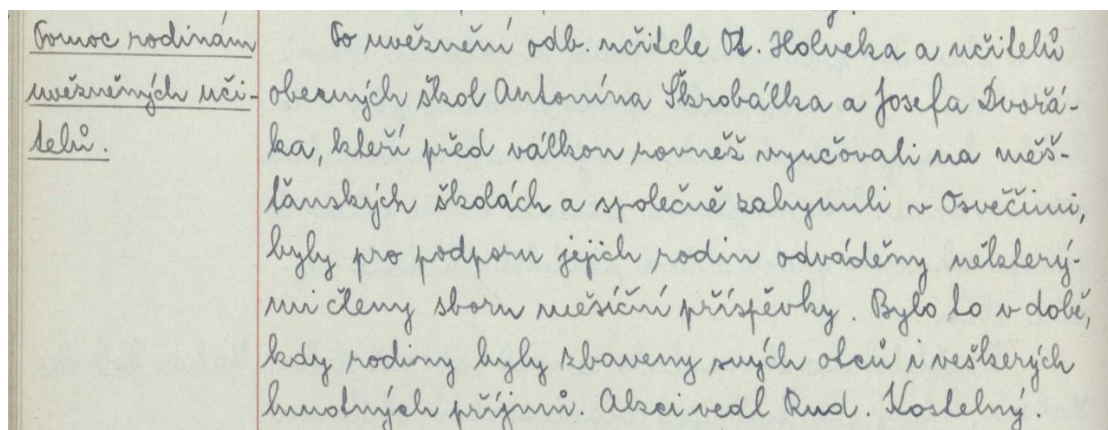
* 28. 3. 1901 Opatovice (okr. Přerov) – † 15. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Vyučoval na měšťanské a obecné škole v Kunčičkách. Vykonával funkci starosty obce až do jejího připojení k Moravské Ostravě v r. 1941. V době zatčení byl náměstkem starosty místní sokolské jednoty.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Vězeň č. 24438 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

Kronika měšťanské školy v Kunčičkách (Archiv města Ostravy)

*„Šaty a boty stočili jsme si do balíku
a tento nám pak sloužil na místo polštářku.
Museli jsme si lehnout v řadě na slamníky
na pravý bok, nohy a celé tělo skrčit tak,
aby bylo co nejkratší... tělo vedle těla.“⁸*

⁸ Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

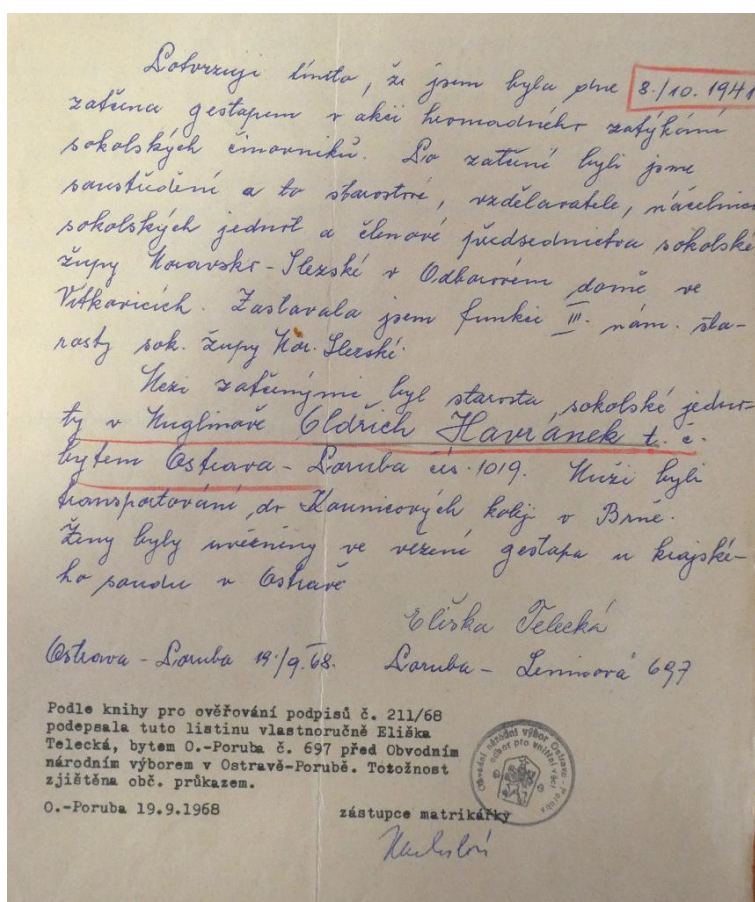
Eliška Telecká

* 1. 11. 1897 Slezská Ostrava (m. č. Ostravy) – † 27. 12. 1978 Ostrava

Byla členkou jednoty Sokola ve Slezské Ostravě na Zárubku. V době zatčení vykonávala funkci náměstkyně starosty Sokolské župy Moravskoslezské.

Zatčena gestapem 8. 10. 1941. Po šestitýdenní vazbě ve věznici gestapa v budově krajského soudu v Moravské Ostravě byla 13. 11. 1941 propuštěna.

Album Sokolské župy Těšínské
Jana Čapka (Archiv města Ostravy)

Svědectví Elišky Telecké o jejím zatčení
a zatčení Oldřicha Havráneka (Vojenský
historický archiv, Sbírka 255)

Eliška Telecká (sedící) ze Sokola Zárubek a Marie Velká, župní náčelnice
a členka Sokola Hrabůvka, pravděpodobně na chatě v Ostravici na setkání
starostů Sokola, po r. 1945 (Archiv města Ostravy, B. Pekárek)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

Ladislav Třenecký

* 4. 6. 1902 Slezská Ostrava (m. č. Ostravy) – † 30. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Spisovatel a učitel. Vyučoval na obecné a měšťanské škole v Radvanicích. Působil jako vzdělavatel v jednotě Sokola v Radvanicích a Sokolské župě Těšínské Jana Čapka a po jejím rozpuštění v Sokolské župě Moravskoslezské.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941 o páté ráno ve svém bytě. Vězněn v Brně a od 11. 2. 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Nepokořeným. Bratrům a sestrám sokolským, kteří padli v letech 1938-1945 v boji o svobodu národa, Orlová 1948

Vězeň č. 21335 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

„Za mými zády přichází velitel světnice. Ovšem jsem se neuhnul a ránu gumovým obuškem přes hlavu, po které jsem se svalil na zem, byla mi za tuto nevšímavost odměnou. V podvědomí jsem ovšem co nejrychleji vyskočil a odskočil stranou.“⁹

⁹ Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

Josef Urban

* 23. 9. 1894 Hnojice (okr. Olomouc) – † 20. 4. 1942 Osvětim (Polsko)

Pracoval jako kreslič a strojní zámečnick ve Vítkovických železárnách. V době zatčení působil jako starosta sokolské jednoty v Zábřehu nad Odrou.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 12. 12. 1941 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Vězeň č. 24448 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

„Vážil jsem již jen 45 kg, tělesně jsem úplně zeslábl. Chůzi do schodů jsem prováděl tím způsobem, že jsem si zvedal nohu v podkolení oběma rukama a při tom jsem se opíral bokem o zeď a zábradlí. Kromě toho ještě zimnice a horečky po celý den a noc zhoršovaly můj tělesný stav.“¹⁰

¹⁰ Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

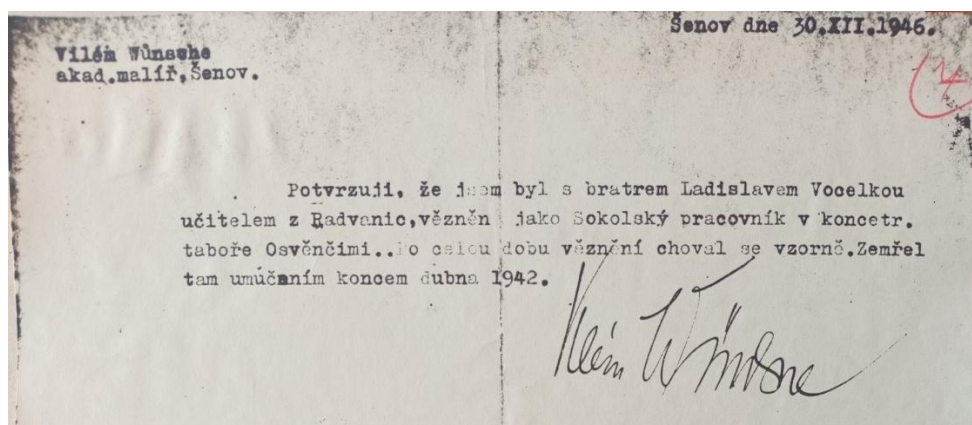
Ladislav Vocelka

* 21. 8. 1905 Dětmárovice (okr. Karviná) – † 29. 4. 1942
Osvětim (Polsko)

Vyučoval na obecných školách na Karvinsku a naposledy na chlapecké obecné škole v Radvanicích. Po vypuknutí 2. světové války se zapojil do odboje. V době zatčení působil jako starosta sokolské jednoty Bartovice-Lipina.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od konce ledna 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi.

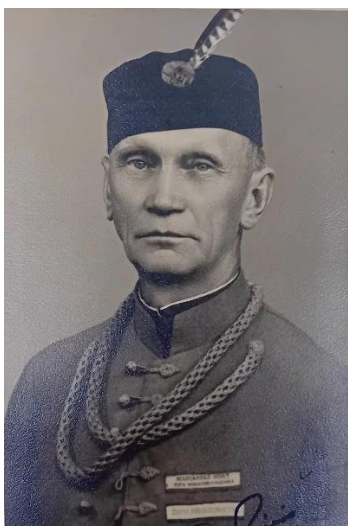
Sbírka fotografií (Archiv města Ostravy)

Potvrzení malíře Viléma Wünscheho o věznění L. Vocelky v Osvětimi (Vojenský historický archiv, Sbírka 255)

„Po jedné z četných poprav dostal jsem se do čety, která prováděla úklid. Betonový spodek nádvoří byl jedinou rudou záplavou krve. Na chodbě ležela hromada táborového šatstva, popravení se museli svléct do naha, a mrtvolky byly naházeny na vozík a odvezeny ke spálení do krematoria.“¹¹

¹¹ Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

Antonín Záviš

* 6. 6. 1883 Místek (m. č. Frýdku-Místku) – † 15. 8. 1965
Ostrava (Mariánské Hory)

Pracoval jako vrchní městský revident v Moravské Ostravě. Patřil k nejvýznamnějším propagátorům lehké atletiky na Ostravsku. V r. 1902 založil místní jednotu Sokola v Mariánských Horách. V době zatčení byl jejím starostou. Jako náčelník, náměstek náčelníka a poválečný starosta působil rovněž v Sokolské župě Moravskoslezské.

Zatčen gestapem 8. 10. 1941 a šest týdnů vězněn v Brně.

Kronika Sokolského pěveckého sdružení v Ostravě (Archiv města Ostravy)

A. Záviš ve své knihovně
(Archiv města Ostravy, A. Záviš)

„O téměř neuvěřitelném našem návratu z Osvětimi charakterizuje nejlépe neskrývaný údiv samotných Němců na gestapu. ... tak nás ukazovali ve všech kancelářích jako bychom byli nějaký zázrak. Vždyť jsme byli předem určeni k zániku... s poznámkou Návrat nežádoucí.“¹²

¹² Ze vzpomínky R. Goje (Archiv města Ostravy)

Josef Žebrák

* 30. 5. 1887 Heřmanice (m. č. Ostravy) – † 28. 3. 1942 Osvětim (Polsko)

Od roku 1918 byl řídícím učitelem na chlapecké obecné škole v Heřmanicích. V době zatčení vykonával funkci starosty místní sokolské jednoty.

Poprvé zatčen gestapem 1. 9. 1939 v rámci nacistické akce Albrecht I. a do 30. 9. 1939 držen ve vazbě. Znovu zatčen 8. 10. 1941. Vězněn v Brně a od 18. 1. 1942 v koncentračním táboře v Osvětimi.

Kronika Sokola Heřmanice (Archiv města Ostravy)

Učitelský sbor obecné školy dívčí a chlapecké v Heřmanicích, školní rok 1925/1926 (Archiv města Ostravy, kronika školy 1918-1940)

Vězeň č. 25874 (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

85 let – 85 zatčených¹³

Propuštěny z Ostravy

Božena Bloudková (Moravská Ostrava I)
Helena Duchoňová (Moravská Ostrava)
Zdeňka Olivová (Hrabová)
Amálie Pechalová (Sokol Hrušov)
Eliška Telecká (Slezská Ostrava-Zárubek)
Marie Velká (Hrabůvka)
Sylvie Walterová (Hrabová)

Propuštění z Brna

Alois Adámek (Mariánské Hory)
Emil Dostál (Heřmanice)
Josef Finger (Moravská Ostrava I)
Alfons Glatz (Slezská Ostrava-Zárubek)
Josef Hrbáč (Moravská Ostrava I)
Josef Janeček (Moravská Ostrava?)
Augustin Jašek (Michálkovice)
Arnošt Kubát (Moravská Ostrava III)
Jaromír Kuča (Kunčičky)
Antonín Malík (Moravská Ostrava III)
Bohumil Pekárek (Moravská Ostrava I)
Josef Podešva (Radvanice?)
Pavel Rusek (Stará Bělá)
Karel Říha, ml. (Moravská Ostrava I)
Karel Říha, st. (Moravská Ostrava I)
Alois Saidl (Kunčice nad Ostravicí)
Ladislav Šalek (Moravská Ostrava I)
Emil Ševčík (Stará Bělá)

Karel Winkler (Moravská Ostrava I)

Antonín Záviš (Mariánské Hory)

Propuštění z Osvětimi

Miroslav Andrýsek (Nová Bělá)
Ladislav Beneš (Moravská Ostrava I)
Karel Čejka (Moravská Ostrava)
Rudolf Goj (Přívoz II)
Oldřich Havránek (Muglinov)
Jaroslav Masařík (Moravská Ostrava)
Eligius Minol (Slezská Ostrava-Zárubek)
Lev Pelikán (Moravská Ostrava I)
František Zahel (Hulváky)

Umučeni v Osvětimi

Leopold Batko (Moravská Ostrava III)
Karel Cenek (Moravská Ostrava I)
Alois Cependa (Muglinov)
Hugo David (Michálkovice, Raškovice)
Rudolf Durčák (Bartovice-Lipina)
Josef Dušek (Vítkovice)
Josef Dvořák (Kunčičky)
Bohuslav Glacner (Moravská Ostrava III)
Rudolf Gřegoř (Bartovice)
Andělín Gwuzd (Hrušov)
Vilém Havlásek (Radvanice)
Josef Havrlant (Vítkovice)
František Holub (Mariánské Hory)

¹³ Počet zatčených není nejspíše konečný. Informace o dalších zatčených budou průběžně zveřejňovány v internetové Encyklopedii města Ostravy.

Otakar Holvek (Kunčičky)

Rudolf Honč (Nová Bělá)

Vladimír Hružek (Přívoz I)

František Hurník (Nová Ves)

Josef Husar (Stará Bělá)

Vojtěch Jungbauer (Kunčice nad Ostravicí)

Bohumil Jungmann (Přívoz I)

Josef Jureček (Moravská Ostrava I)

Karel Konrád (Hulváky)

Jaroslav Kopečný (Hulváky)

František Kriml (Hrušov)

Alois Křístek (Přívoz I)

Přemysl Michálek (Slezská Ostrava I)

Josef Mikš (Radvanice)

Josef Najzar (Heřmanice)

František Nečesaný (Nová Ves)

František Noga (Kunčice nad Ostravicí)

František Novák (Nová Bělá)

Alois Příbyl (Kunčice nad Ostravicí)

Alois Rotter (Moravská Ostrava II)

Teofil Říman (Kunčičky)

Josef Schreier (Hrabůvka)

Ferdinand Sládeček (Zábřeh nad Odrou)

Václav Smíšek (Michálkovice)

Jan Starosta (Moravská Ostrava I)

Cyril Šebesta (Přívoz II)

Václav Šigut (Slezská Ostrava-Zárubek)

Antonín Škrobálek (Kunčičky)

František Špryňar (Kunčice nad Ostravicí)

Ladislav Třenecký (Radvanice)

Miloslav Tvrdý (Michálkovice)

Josef Urban (Zábřeh nad Odrou)

František Vavrečka (Hrabůvka)

Ladislav Vocolka (Bartovice-Lipina)

Jaroslav Zaorálek (Moravská Ostrava I)

Josef Žebrák (Heřmanice)

85 let

8. říjen Památný den Sokola

Zpracovaly: Jaroslava Novotná, Šárka Glombíčková, Lenka Rokowská

Vydal: Archiv města Ostravy v r. 2026

ARCHIV MĚSTA OSTRAVY!!!

